

Súbeh dôchodkov a mzdy

Abstrakt

Európska, ale aj slovenská populácia starne. Pribúda počet obyvateľstva staršieho ako 60 rokov a súbežne sa rodí menej detí. Slovenská populácia sa nutne musí pripravovať na všetky aspekty, ktoré so sebou starnutie populácie prináša. V súčasnej dobe sme svedkami toho, že mnohí seniori popri poberaní dôchodku aj pracujú. Ich motivácia pracovať je rôzna, od začlenenia do spoločnosti a prirodzeného ľudského kontaktu, až po nízky dôchodok a túžbu privyrobiť si. Dôsledkom je, že príjem týchto dôchodcov počas prvých rokov poberania dôchodku výrazne narastie, avšak potom príde k jeho drastickému poklesu. Cieľom analytického materiálu je predstaviť spôsoby, ako tomuto poklesu príjmu čeliť.

Úvod do problematiky

Medzimesačný nárast disponibilných uchádzačov o zamestnanie stúpol v apríli tohto roku o 33 613, a tým dosiahol úroveň 180 756 osôb. Medziročne k aprílu 2020 stúpol o 45 966 osôb oproti roku 2019, čo je nárast o 34 %. Slovenská republika potrebuje tieto disponibilné pracovné sily zamestnať, čomu sme sa ako Inštitút zamestnanosti venovali aj v opatrení na zefektívnenie verejnej správy týkajúcom sa regulácie zamestnávania cudzincov.

Pracujúci dôchodcovia poberajúci starobný alebo výsluhový dôchodok častokrát zastávajú pozíciu vhodnú pre mladého absolventa čakajúceho na zamestnanie. Je nefér a diskriminačné, ak človek dostáva dotáciu k práci od Sociálnej poisťovne len za to, že prekročil určitú vekovú hranicu. Zmena legislatívy z roku 2010, našťastie, znížila hrubé zneužívanie legislatívy poberaním predčasného dôchodku popri pracovnom úväzku.

Posledné roky konštantne rastie počet poberateľov dôchodku, ktorí popri dôchodku pracujú na plný pracovný úväzok. V roku 2019 až 13 % dôchodcov do 70 rokov zarábalo viac ako 400 eur mesačne. Pre porovnanie, v roku 2005 to bolo iba 5 %.

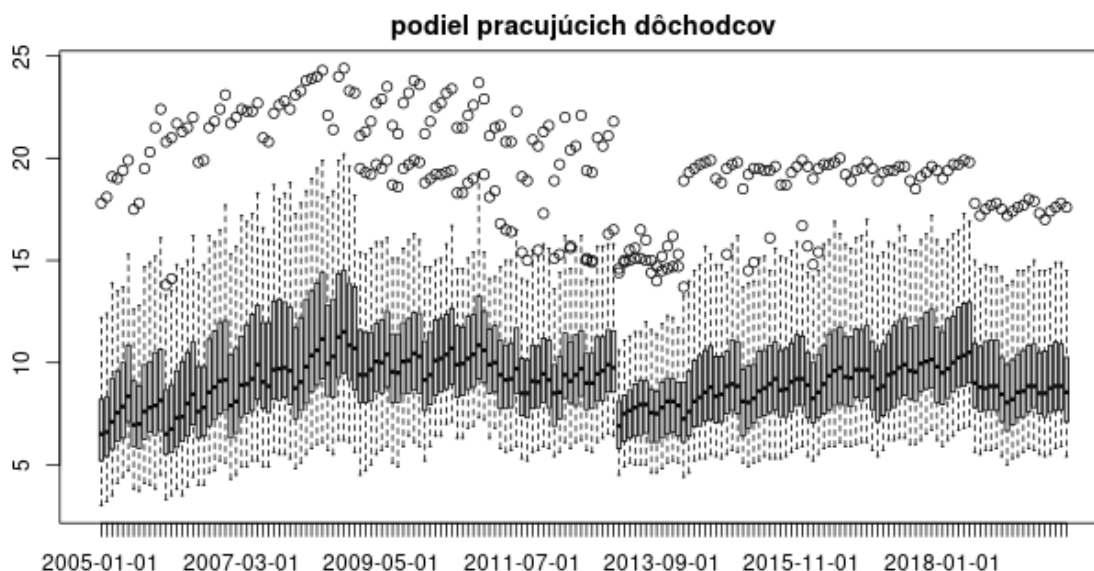
Zrušenie súbehu predčasného dôchodku a mzdy

V roku 2010 vláda Ivety Radičovej prijala opatrenie, ktorým znemožnila takzvaný súbeh dôchodku a platu pri predčasných dôchodcoch. Túto zmenu môžeme vidieť aj na priložených grafoch č. 1 a č. 2. Pred začiatkom platnosti tohto opatrenia veľká časť dôchodcov do 70 rokov poberala súčasne aj predčasný dôchodok, aj 100 % mzdu z plného úväzku. Vláda bola preto oprávnene presvedčená, že sa tento súbeh zneužíval.

Treba spomenúť, že čím neskôr pôjde dôchodca do dôchodku, tým vyšší jeho dôchodok bude. Táto úmera platí takisto aj smerom naopak, čím skôr pôjde dôchodca do dôchodku, tým bude jeho dôchodok nižší. Pokiaľ dôchodca využíva súbeh práce a dôchodku, stratou práce nastane výrazný prepád jeho príjmov práve v čase exponovaných výdavkov (na dlhodobú starostlivosť).

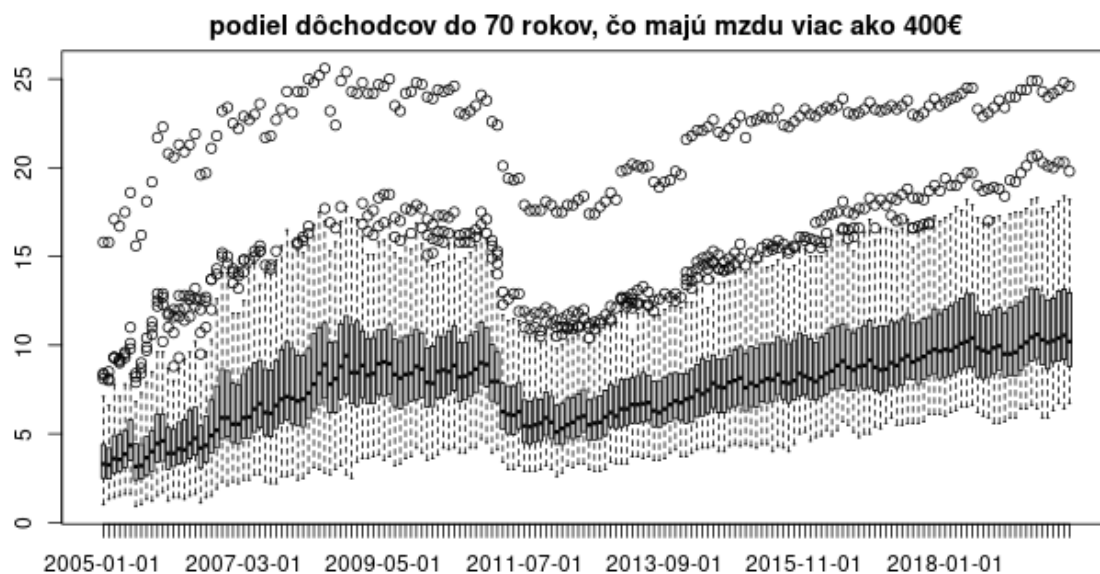
Pôvodne mal skorší odchod do penzie pomôcť tým, ktorí pár rokov pred dôchodkom prišli o prácu. Mnohí Slováci to však zneužili a poberali popri práci predčasný dôchodok. Pôvodne chcela vláda Ivety Radičovej zrušiť aj súbeh poberania starobného dôchodku a práce. Nakoniec však túto tému odsunula na neurčito. Predmetný zákon je v platnosti od marca 2011. Konkrétne ide o Zákon č. 543/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Graf č. 1 – Podiel pracujúcich dôchodcov

Zdroj: Spracované autormi na základe údajov Sociálnej poisťovne.

Graf č. 2 – Podiel dôchodcov do 70 rokov so mzdou nad 400 eur

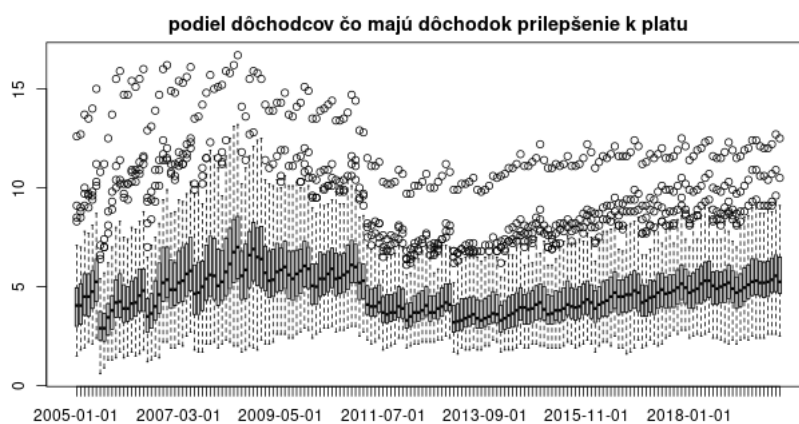

Zdroj: Spracované autormi na základe údajov Sociálnej poisťovne.

Slovenska legislatíva umožňuje plný súbeh starobného či výsluhového dôchodku a plnej mzdy a popritom daňovo-odvodové zvýhodnenie takéhoto súbehu je európske špecifikum. V krajinách EÚ je tento súbeh obmedzený alebo výrazne zdanený.

Treba tiež dodať, že rozhodnutie poberať starobný či výsluhový dôchodok je na základe žiadosti občana. Túto žiadosť môže podať kedykoľvek po dosiahnutí určitého veku, nemusí ju podať v presne stanovený vek.

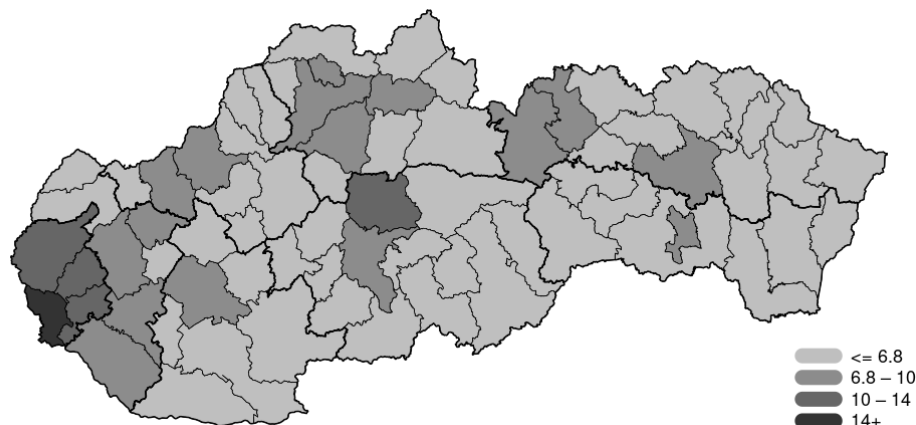
Graf č. 3 – Podiel dôchodcov s dôchodkom ako prílepením k platu

Zdroj: Spracované autormi na základe údajov Sociálnej poisťovne.

Porovnanie podielu dôchodcov, ktorí majú mzdu vyššiu ako 400 eur

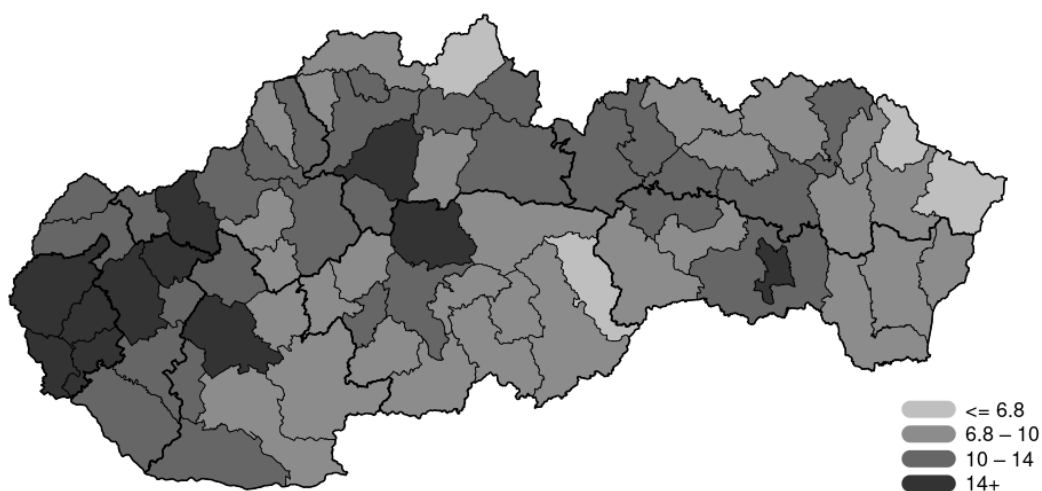
Mapka č. 1 – Podiel dôchodcov so mzdou nad 400 eur v roku 2012

Zdroj: Spracované autormi na základe údajov Sociálnej poisťovne.

Na základe priloženej mapky č. 1 môžeme vidieť, že najväčší podiel seniorov do 70 rokov v roku 2012 poberajúcich mzdu 400 eur a viac bolo v Bratislavskom kraji (vyše 14 percent), ktorý bol nasledovaný Trnavským krajom. Najmenej takýchto dôchodcov sa, naopak, nachádza na východnom Slovensku.

Mapka č. 2 – Podiel dôchodcov so mzdou nad 400 eur v roku 2019

Zdroj: Spracované autormi na základe údajov Sociálnej poisťovne.

Po komparácii priložených mapiek č. 1 a č. 2 vidíme, že v priebehu 7 rokov vzrástol podiel dôchodcov, ktorí majú mzdu 400 a viac eur mesačne. Ich rozloženie v rámci okresov je viac-menej podobné.

Vek a veľkosť príjmu

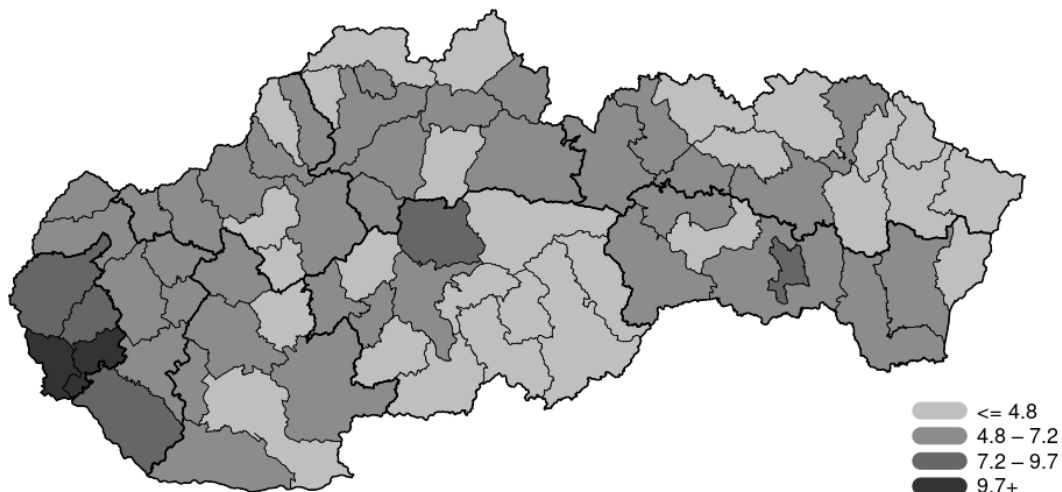
Existuje potreba priamej úmery medzi vekom dôchodcu a dostatočným príjmom, nakoľko starnutím sa zvyšuje potreba dlhodobej starostlivosti, ktorá seniora bude stáť nemalé peniaze.

Príklad: Človek pred odchodom do dôchodku zarába 900 eur. Jeho starobný dôchodok bude predstavovať približne 450 eur, no pracovnú zmluvu si ponechá. Svoj príjem má teda po pripočítaní dôchodku oproti predošlému stavu na úrovni 150 %. Po ukončení zamestnania jeho príjem klesne strmo na 450 eur, teda na tretinu pôvodného príjmu.

So starnutím sú však spojené vyššie výdavky na lieky a dlhodobú starostlivosť, no pracovný pomer takéhoto dôchodcu sa bude už len znižovať a s tým aj jeho príjem. Krivka jeho príjmu teda začne s jeho starnutím padať namiesto toho, aby bola stabilná či rástla.

Ak by takýto človek zostal ešte dva roky pracovať po dosiahnutí dôchodkového veku a nezačal poberať dôchodok (čo by mala byť preferovaná možnosť), dôchodok by nepredstavoval 450 eur, ale vďaka neskoršiemu odchodu do dôchodku okolo 550 eur, a teda pokles príjmu človeka by bol na 61 % príjmu.

Mapka č. 3 – Podiel dôchodcov s dôchodkom ako príplácom k platu v roku 2019

Zdroj: Spracované autormi na základe údajov Sociálnej poisťovne.

Na mapke č. 3 vidíme podiel dôchodcov z roku 2019, ktorý majú dôchodok ako príplácom k platu.

Odporúčania

- Naša navrhovaná právna úprava odporúča v dlhodobejšom horizonte upraviť legislatívu tak, aby umožňovala čiastkový starobný dôchodok popri čiastkovom pracovnom úväzku.
- Do § 59 Zákonníka práce navrhujeme pridať ako možnosť skončenia pracovného pomeru poberanie starobného alebo výsluhového dôchodku, pretože v takomto prípade je ochrana pred prepustením bezpredmetná, keďže po prepustení takýto človek nebude nezamestnaný.

Je potrebné dôchodcom zabezpečiť stabilne rastúci príjem, ktorý by ich finančne pripravil na dlhodobú starostlivosť. Týmto krokom by zároveň mali väčšiu šancu zamestnať sa čakajúci záujemcovia z úradov práce.

Tento článok je súčasťou projektu Politiky zamestnanosti realizovaného Inštitútom zamestnanosti. Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu v rámci OP EVS .

Aktivita: Starnutie

<https://www.iz.sk/sk/projekty/starnutie-populacie>

Merateľný ukazovateľ: P0587

Súvis s projektom: Tento analytický materiál súvisí s aktivitou 1. Mnohí seniori popri poberaní dôchodku aj pracujú. Ich motivácia pracovať je rôzna, od začlenenia do spoločnosti a prirodzeného ľudského kontaktu, až po nízky dôchodok a túžbu privyrobiť si. Dôsledkom je, že príjem týchto dôchodcov počas prvých rokov poberania dôchodku výrazne narastie, avšak potom príde k jeho drastickému poklesu. Cieľom analytického materiálu je predstaviť spôsoby, ako tomuto poklesu príjmu čeliť.